

ШЕТЊА

(Јовица Аћин: *Јеванђеље по маџарцу*,
Културни центар Новог Сада, Нови Сад, 2013)

не журите да ојонашате оно чему се дивите
– Јовица Аћин, или Кенет Кох

Можда би била трагедија рећи за неког писца да је његова најбоља прича у збирци кратке прозе, у ствари, туђа прича: да је његов најлепши текст написао неко други (а да то вероватно није ни знао), те да је тај наш писац преузео само његову маску, као вашарски мађионичар. Трагедија би то била за неког другог писца, али не за Јовицу Аћина – уметника Кривог Творења, колекционара маски! Њему омиљени ловорови венци јесу шешири других књижевника, које ноншалантно здипи са њихове главе у шетњи, носи их неко време (обим главе обично одговара), па их онда врати, а позајми неке друге: скине шешир Бенјамину, па га врати, па Андрићу, па Керуаку...

Прича „Вино са укусом пепела“, прва у Аћиновој новој збирци *Јеванђеље по маџарцу*, једини је текст о коме и писац поговора, Ђорђе Деспић, изриче вредносни суд, називајући га „понајбољим“ у књизи. У питању је меланхолични, али чудновато енергетични постпутопис што евоцира, у уму путописца, интелектуалну и емоционалну корзиканску медитацију, изазвану морем, и гробљем, и чемпресом. „Вино са укусом пепела“ почиње, како се читаоцу у почетку чини, као међутекстуално пропутовање раним Флоберовим текстовима – онима у којима је писац-калуђер, како га је Зола називао (због посвећености чину писања, мање због религије), путописац Пиринејима и Корзиком, док се касније није, за многе наредне године, скрасио у Кроазеу. Међутим, као у добром шпијунском роману, интертекстуални заплет Јовице Аћина нам одаје да смо све време читали, у ствари, причу В. Г. Зебалда, још једног познатог путописца, који се на крају и појављује као дух, или као злочинац у шпијунском роману, али ипак као дух, јер се у дивној аћиновској игрици текстуалношћу, „Вино са укусом пепела“ открива као авет Зебалдовога незавршеног пројекта *Сапо Санта*, који би такође говорио, да није било саобраћајне несреће у Источној Англији, о корзиканским медитацијама изазваним морем, и гробљем, и чемпресом. Аћинов јунак, иначе преводилац, постаје, у метасмислу, „преводилац“ неживих текстова у простор живих, као нека врста Зебалдовога обрнутог и постмодерног Харона.

Деспићево мишљење о „понајбољој“ причи у *Јеванђељу по маџарцу* допунио бих овом приликом уврштавањем истоимене новеле, односно приповедног циклуса, у исту вредносну категорију. „Јеванђеље по маџарцу“ затвара Аћинову збирку на исти начин на који је „Вино са укусом пепела“, неколико стотина страница раније уз стазу, отвара. Читаћемо још једном псеудодневнички путопис (овога пута кроз Северну

Африку), интроспективан и интертекстуалан, но нешто живљи по питању раздрагане наратологије, будући да у премиси овога пута не стоји само импулсивно лутање већ и постмодерни приповедни троп потраге за изгубљеним рукописом и изгубљеном повешћу. Понеке, лепо уклопљене промене перспективе приповедања, уносиће у ову приповетку пријатну дозу дисперзије и онеобичавања; као што је, уосталом, и сам писац умерено расејан између различитих списатељско-емоционалних идентитета: између словенског и романског, средњоевропског и медитеранског, „средњег и океанског“, како је и сам рекао у једној од кратких прича.

Завршне три приче, оне које творе приповедни круг *Јеванђеља ѿо мајарцу*, евоцирају, дакле, употребом сличних приповедних мотива и поступака, не само облик него и квалитет оне прве приче из збирке. Неће ипак (чиниће се неким читаоцима) у свакој прилици тај вуковско-ађиновско-постмодерни поступак варијантности истих тема и слика („Исто то, само другачије“) давати исте повољне резултате. Владимир Арсенић је прошлу збирку кратких прича Јовице Ађина, *Уиће окана* (2011, Београд: Геопоетика), назвао – прилично непосредно, но не у потпуности са негативним конотацијама – *госагном*, и читаоци би на отприлике исти начин могли реаговати и на *Јеванђеље ѿо мајарцу*. У готово свакој причи, Ађинов јунак је исти. Он је преводилац, или књижевник, сиромашан, у средњим или позним годинама, и често у некој врсти избеглиштва (емотивног, здравственог, професионалног). Жене су пак, независно од старости, увек ватрене, несавршене, али прелепе, сексепилне, но у исти мах и далеке јунаку. Готово свака прича *Јеванђеља ѿо мајарцу* приповедана је у истоветном молском тону, готово сва размишљања делују као различите формулације неколико истих идеја; све љубави и страсти су монотонно идентичне (најлепша, најзанимљивија љубавна прича у *Јеванђељу ѿо мајарцу* је она између Ађиновог Мултијунака и његовог пријатеља-хомосексуалца – а ову шалу разумемо само Ађин, ја, и остали читаоци).

Даље, допринос волшебном осећају монотоније (који је уочио и Арсенић) доприноси и чињеница да је, за разлику од велике већине постмодерних приповедача, проза Јовице Ађина лишена постмодерних експеримената форме и стила. Ађиново излагање је реалистично, испуњено дугим и течним синтагмама које текст згушњавају, и пријатно успављују, као бела кафа. Борхес је своје есеје писао као приче, уносећи мистичност у дискурс наоко фактуалног излагања, као у оној причи/есеју о рубаијама и сеоби душа, или есеју/причи о кинеском цару који спаљује историју; Ађин своје приче пише као есеје – фактуално, уобличено, постојано, бескрајно уређено, као колонаде. Ађинове приче као да немају ни онај *short story sharpness*, као да су у питању мали романи. Дигресије и фланерска лутања су честа, као и разрађене, но опет афоризмолике опсервације-размишљања, које ће деловати или питко, неоптерећено тешком контемплативношћу („Живот је наш пут, неко га прелази у једном смеру, други по њему ходи у супротном. Најређи пролазе кроз свој живот у оба смера истовремено“), или одвећ просто, скоро петпарачки („Места за којима чезнемо, и већ толико дуго, почињу можда и сама да чезну за нама“).

Много тога се овде чини монотоним, *госагним*, од стила до садржаја, нарочито за читаоце који очекујући експерименте метафикционалности, добијају једну библиотекарску литературу, али испод свега тога, управо је она једном поменутом дисперзија,

или расејаност, плодно тло на којем расте *Јеванђеље ѿо мајарцу*. Аћинова збирка јесте једнообразна, предвидљивог облика и појаве, али је и изненађујуће полихроматска, као и онај распон између пищевог словенства и романства: сива, тамнозелена као пепеље и шуме на Медитерану, и бела, плава, бакарна, жута, као зарђали улични знаци испред галерија у Паризу или као свети људи на двору шпанског краља, сса. 16. век. Нешто споријим читањем текста (у супротном, Аћинова густина текста и мотива нас опија и мути), читалац увиђа алхемијску архитектуру тих „колонида“ *Јеванђеља ѿо мајарцу*. У приповедачки муљевитој причи „Аутопортрет са Мртвом природом“ видеће-мо збијену, лирску халуцинацију о уметности прецртавања и преписивања, која ће се касније улити, не само у њен не-наставак, причу „Једном у Улици Змаја“, него у готово сваки текст у *Јеванђељу*; „Случај морске немани“, криптичан и сувише апстрактан текст, пун безимених ликова, открива се као вешта игра антификционалне прозе са сензибилитетом дечје књижевности; на крају, циклус „Изабраници“, збирка наоко баналних, препричавајућих фрагмената о изанђалом мотиву просјака и лудака који су, заправо, Богом одабрани људи, заузима, када се дочита заједно са целом књигом, фасцинантно место у општем идентитету нелинеарне збирке *Јеванђеље ѿо мајарцу*, која сва као да се састоји од дигресија и фланерских лутања, од некад монотоних, а некад узбудљивих токова и естуара, који се на крају уливају у Океан текста – на начин на који не можемо до краја именовати, као што не бисмо могли разбити барокну машину од стотину зупчаника, само да бисмо објаснили зашто тако заводљиво плеше пред нама.

Јеванђеље ѿо мајарцу Јовице Аћина захтева пре свега аћиновског читаоца, онога који проналази уживање у постмодернистичким *maelstrom*-има текстова и текстуалности, али и спремност да по том вртлогу тек клизи, као уз мали ветар – у чему лежи и „проблем“ књиге, онај који је уочио Арсенић, али и њена лепота. То би били, дакле, они читаоци који су ради да се кроз Лавиринт – кључни симбол тајне мистерије, како оне спољашње, тако и оне унутрашње, као што тврде речници и енциклопедије – не пробијају еуфорично, или грозничаво, већ да се њиме мирно шетају, као по Стражилову или Луксембуршком парку, размењујући можда шешире са Аћином и утварним сапутницима.